

O'ZBEK - ARAB TARJIMASHUNOSLIGIDA BADIY TARJIMANING AHAMIYATI

(Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romani asosida)

Fayzulloh Izzatillayev

O'zbekiston davlat jahon tillari
universiteti Lingvistika (arab tili)

yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Toshkent, O'zbekiston.

e-mail: izzatullayev148@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek va arab tarjimashunosligining shakllanish tarixi, bugungi kundagi ahamiyati va badiiy tarjimaning ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, mazkur maqolada tarjimashunoslik, xususan badiiy tarjimaning ahamiyati, Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" asarining arab tiliga tarjima qilinayotgan jarayondagi qiyinchiliklari, tarjimashunos adiblar tarjimaning va tilning aynan qaysi jihatlariga ahamiyat berishlari kerakligi va yozuvchining tasvirlagan badiiy obrazlar va badiiy o'xshatishlarni xuddi asli kabi ma'noli chiqishi uchun zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerakligi haqida fikr va mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: tarjima, tarjimashunoslik, matn, badiiy matn, badiiy tarjima, tarjimon, til, nusxa, yozuvchi, muallif, roman, leksik, semantik, ekvivalent.

Abstract: This article talks about the history of the formation of Uzbek and Arabic translation studies, its importance today, and the importance of artistic translation. Also, in this article, the importance of translation studies, especially literary translation, the difficulties in the process of translating Abdulla Qadiri's work "O'tkan Kunlar" into Arabic, which aspects of translation and language should be given importance by literary translators, and the artistic images and similes described by the writer in their original form. thoughts and opinions are held that they should have the necessary knowledge and skills for meaningful performance.

Key words: translation, translation studies, text, literary text, literary translation, translator, language, copy, writer, author, novel, lexical, semantic, equivalent.

KIRISH

Tarjima va tarjimonlik uzoq asrlardan buyon dunyo xalqlari tarixi va madaniyatida shakllanib kelayotgan ko'hna ijodiy faoliyat sohalaridan biridir. Yer yuzining turli qit'alari va mintaqalarida bir necha ming yildan buyon umrguzaronlik qilib kelayotgan odamzod nasllari o'z ijodkorlik havaslari, qiziqishlari, imkoniyatlari, manfaatlarini tarjima vositasida ham namoyon qildi. Uni xalqlararo aloqa vositasiga aylantirdi, undan doim samarali tarzda foydalandi. Tarjima va tarjimonlar orqali insoniyat qavmlari bir-birlaridan xabardor bo'ldi, o'zaro borish- kelish qildi. Shu bilan birga savdo, hunarmandchilik. uy-joy, yo'l qurilishi, dehqonchilik, aslahaanjomsozlik kabi sohalarni asrma-asr tadrijiy rivojlantirib, yo'lga qo'yib bordi.

Tarjima – bir tildagi matnni boshqa tilda qayta yaratishdan iborat adabiy ijod turi. Tarjima millatlararo muloqotning eng muhim ko‘rinishi. Asliyat va qayta tiklangan matn xususiyatiga qarab badiiy tarjima, ilmiy tarjima va boshqa turlarga ajratiladi. Asl nusxani aks ettirish tarziga ko‘ra tafsir, tabdil, sharh kabi ko‘rinishlarga ham ega bo‘lishi mumkin. Tarjima turli davrlarda, turli qabilaga mansub kishilar orasidagi o‘zaro aloqa, muloqot ehtiyoji tufayli yuzaga kelgan. Tilmochlik deb ataladigan bu og‘zaki turi hozirda ham keng rivojlangan¹.

Hozirgi davrda har bir taraqqiy etgan xalq jahondagi yuzlab xalqlar tilidan o‘z ona tiliga ilm-fan va madaniyatning o‘nlab sohalariga oid materiallar (lirik she‘rlar, xabarlar, texnologiya adabiyoti va boshqalar)ni tarjima qiladi.

ASOSIY QISM

O‘zbek tarjimashunosligi yillar va bosib o‘tilgan yo‘llar davomida muayyan tajribaga ega bo‘ldi. Dunyo tarjimashunosligida muayyan mavjud muammolar muhokama qilinadigan ilmiy-nazariy masalalar o‘zbek tarjimashunosligi maktablari uchun ham begona emas.

Badiiy tarjima so‘z san‘ati bilan bog‘liq adabiy yaratuvchilik turli-tuman janrlari, turlari orasida eng sertashvish sohalardan hisoblanadi².

Tarjima jarayonini amalga oshirishda tarjimon bir qancha muammolarga duch kelishi mumkin. “Tarjimaning faqat til bilan bog‘liq, til doirasida hal qilinadigan muammolari lisoniy, til qobiqlarini yorib o‘tgan, tildan tashqari muammolari g‘ayrilisoniy muammolar hisoblanadi³”.

G‘. Salomov yozishicha, “tarjima, shubhasiz, lisoniy faoliyatga asoslanadi, lekin sof til tafovutlarini bartaraf qilish tarjima jarayonida bosib o‘tiladigan bir bosqichdir, xolos. Tarjima ikki grammatika (grammatik sistema), tarixan tarkib topgan ikki uslubiy sistema, ikki tarixiy-adabiy an‘ana, ikki she‘riy sistema, ikki individual yozuvchi – muallif va tarjimonning qiyos qilinishi yoxud to‘qnashuvini taqozo etuvchi ijodiy jarayondir⁴”.

Badiiy tarjima – Badiiy asarlar tarjimasi bilan shug‘ullanuvchi soha bo‘lib uning nazariy asosi adabiy tarjimashunoslikda yaratiladi. Ushbu tarjima turi bir tildagi badiiy asarni boshqa til vositalari bilan qayta yaratish natijasi hisoblanadi⁵. Badiiy asarlar tarjimasiga agar asar xorijiy tildan o‘zbek tiliga o‘girilayotgan bo‘lsa, uning muallifi o‘zbek bo‘lganida qangay yozgan bo‘lar edi? – degan talab bilan yondoshiladi. Agar asliyat matnida kamchiliklar bo‘lsa, ana shu jihat uning tarjimasida ham ifodalanishi lozim. Tarjimonda qanchalik tajriba, malaka va mahorat yetishmasa, u shunchalik erkinlikka moyil bo‘ladi. Malakasiz tarjimon o‘ziga, mahoratli tarjimon asliyatga qarab intiladi.

Arab tarjimashunosligiga tamoiliga oid ko‘plab adabiyotlar Arab adabiyoti kutubxonasida VII-XIX asrlarda arab adabiyotining muhim asarlarini arabcha

¹ Omonova M. Tarjima nazariyasi va amaliyoti (O‘quv qo‘llanma). – Toshkent, 2023. – B. 15.

² Salomov G‘. Tarjima tashvishlari. – Toshkent: “G‘afur G‘ulom”, 1983. -B. 187.

³ Ochilov E. Tarjima nazariyasi (o‘quv qo‘llanma) Toshkent, 2014. – B. 23

⁴ Salomov G‘. Tarjima nazariyasiga kirish. - Toshkent: “O‘qituvchi”, 1990. – B. 40-41.

⁵ Sadiqov Z., Abdurahmonova D. Tarjimashunoslik terminlarining ko‘p tilli lug‘at ma‘lumotnomasi. – Namangan, 2017. – B. 16.

nashrlari va inglizcha tarjimalarini mavjudligini ko'rishimiz mumkin. Mazkur kutubxonaning maqsadi mumtoz arab adabiyotini yangi avlod arablari va arab bo'lmaganlarga qayta tiklash va uni hamma uchun tushunarli qilishdir. Hozirda ushbu buyuk adabiyot korpusidan juda oz sonli matnlar tarjima qilingan. Kitoblar butun dunyodagi taniqli arab va islomshunos olimlar tomonidan tahrir qilingan va tarjima qilingan va arabcha va ingliz tillari bilan qattiq muqovali parallel matn shaklida, faqat ingliz tilidagi qog'ozli qog'ozlar va yuklab olinadigan arabcha nashrlar sifatida yuz sahifalarida joylashgan. Ba'zi bir matnlar uchun seriyada alohida ilmiy nashrlar to'liq tanqidiy apparatlar bilan nashr etilgan⁶.

Badiiy matnlar tarjimasida leksik va grammatik transformatsiyalar tarjimaning muhim qismidir. Ushbu transformatsiyalar manba tilidagi matnni maqsad tiliga moslashtirishda muhim rol o'ynaydi va matnning asosiy ma'nosi, ruhiyati hamda estetik jihatlarining to'g'ri aks etishini ta'minlaydi.

Leksik transformatsiya deganda tarjimada so'zlarning bevosita tarjimasi o'rniga ma'nosiga ko'ra mos so'zlar yoki ifodalarni tanlash tushuniladi. Har ikki tilning o'ziga xos leksik xususiyatlari bo'lgani uchun, har doim ham so'zma-so'z tarjima qilish mumkin emas. Masalan, iboralar, maqollar, yoki madaniy xususiyatlar leksik transformatsiyani talab qiladi.

Grammatik transformatsiya esa tarjimada gap tuzilishini o'zgartirishni bildiradi. Bu jarayonda manba tilidagi grammatik tuzilma maqsad tiliga moslashtiriladi, chunki turli tillarning gap tuzilish qoidalari bir-biridan farq qiladi. Grammatik transformatsiya o'rniga ko'pincha tilning morfologik va sintaktik o'ziga xosliklari hisobga olinadi.

Tarjima jarayonida leksik va grammatik transformatsiyalar quyidagi maqsadlar uchun qo'llaniladi:

1. Ma'noni aniq yetkazish: Har bir tilning o'ziga xos madaniy va ma'no o'zgarishlari mavjud, shuning uchun to'g'ri transformatsiya ma'noni buzmaslik uchun kerak.

2. Madaniy tafovutlarni qoplash: Matnning madaniy jihatlarini moslashtirishda leksik va grammatik o'zgarishlar yordam beradi.

3. O'qish qulayligi va tabiiyligi: Matnni o'qish oson va tushunarli bo'lishi uchun grammatik tuzilma va so'zlar tabiiy tarzda joylashtiriladi.

Shunday qilib, leksik va grammatik transformatsiyalar badiiy tarjimada matnning mantiqiy va estetik yaxlitligini saqlash, madaniy tafovutlarni moslashtirish va o'qiluvchanlikni ta'minlash uchun katta ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

Badiiy tarjima bilan shug'ullanuvchi tarjimon faoliyati - ikkilamchi adabiyot mahsulini tayyorlovchi ijodiy faoliyat, bir karra yaratilgan original asarni boshqa tilda qayta yaratadigan jarayon. Bunda badiiy matn tarjimonning asliyatga boshqa tilda ham monand bo'lgan matn yaratuvchilik mahorati samarasi sifatida namoyon bo'ladi⁷.

⁶ Fayziyev J. Arab tarjimashunosligi tamoili // Международный научный журнал, «Научный импульс». Aprel, 2023. – B. 247.

⁷ Sadiqov Z., Abdurahmonova D. Tarjimashunoslik terminlarining ko'p tilli lug'at ma'lumotnomasi. – Namangan, 2017. – B. 17.

Bugungi kunda badiiy tarjima mohiyatini anglashda, aniqrog'i, tarjima asarini tahlil etishda, o'zbek tarjimashunosligida ancha salmoqli ishlar qilingan bo'lsa ham ba'zida mujmal tadqiqotlar ham yuzaga kelayotganligi achinarli. Bu holatning yuzaga kelish sababi tarjimashunoslikdagi adabiyotshunoslik va tilshunoslik yo'nalishlari mavjudligini bilmaslik, bilgan taqdirda ham badiiy tahlil ko'nikmasi, malakasi yetishmasligidan kelib chiqayotgan bo'lishi mumkin. Yana bir sababi yosh tarjimashunos olimlarning xorijiy davlatlarda badiiy tarjimashunoslik sohasida qilingan va amalga oshirilayotgan ilmiy tadqiqotlardan bexabarliklaridir⁸.

Tarjimon o'zga tilda yaratilgan badiiy asarni o'z ona tiliga o'girishda aniq bir maqsadni ko'zlaydi. Tarjimonga badiiy asarni o'girish uchun motiv kerak. Motivlar esa turli ko'rinish va holatlarda sodir bo'ladi, yuzaga keladi. Masalan, o'zga tilda yaratilgan asardan ilhomlanish, jahon adabiyoti mashhur adiblarining eng sara asarlarini tanlash, buyurtma (nashriyot, uyushmalar, homiylar) va hokazo. Ana shundan ham bitta asarning bir nechta tarjimalari va tarjimonlari yuzaga kelish ehtimoli kattadir.

Tarjima qilinadigan asar tanlangandan keyin tarjimon motivasiyaga kirishadi. Tilmochda bu holat endi ijodiy jarayon sifatida yuzaga keladi. Faqat lisoniy kelishmovchilikni bartaraf etish yozuvchi-tarjimonni ilhomlantirmaydi. Bu ijodiy jarayonda tarjimon asliyatning til hodisalari, ijodkor uslubi, asliyat interpretatsiyasi kabi holatlarni qalb prizmasidan o'tkazadi. Endilikda bu jarayon tarjimon uchun ilhom manbaiga aylanadi. Tarjimon so'zlar bilan ish ko'rar ekan, uning motivasiyasi asliyatni qanchalik kuchli, mohirona tarjima qilganligida oydinlashadi, namoyon bo'ladi. To'g'ri, ba'zi hollarda, nasriy asar tarjimasida, tilmoch asliyat va tarjima tilidagi lisoniy kelishmovchilikni so'zma-so'z tarjima qilish orqali bartaraf etadi.

Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romani o'zbek adabiyotining eng yirik va muhim asarlaridan biri hisoblanadi. Ushbu roman 1925 yilda yozilgan bo'lib, o'zbek adabiyotida birinchi to'liq hajmdagi tarixiy roman sifatida tanilgan. Asar o'zbek xalqining 19-asr oxiri va 20-asr boshlaridagi ijtimoiy-siyosiy hayotini, odamlarning orzu-istaklari, sevgi va sadoqat kabi insoniy tuyg'ularini tasvirlash orqali milliy adabiyotda yangi yo'nalishni boshlab bergan.

"O'tkan kunlar" asarining markaziy mavzusi muhabbat va fojeali taqdirdir. Asarda Yusufbek hoji oilasining a'zosi bo'lgan Otabek va Hasanali boyning qizi Kumushning o'rtasidagi sevgi munosabatlari asosiy syujet chizig'ini tashkil etadi. Otabek va Kumushning sof sevgisi atrofidagi voqealar orqali, Qodiriy o'z davridagi ijtimoiy tengsizlik, oilaviy munosabatlar va o'sha paytdagi turmush tarzining nohaqliklarini aks ettiradi.

Asar qahramonlari:

1. Otabek – asarning bosh qahramoni, o'qimishli va adolatli inson. U o'zining sof muhabbati, odob-axloqi va o'z g'ururi bilan ajralib turadi.

2. Kumush – Otabekning sevgilisi va rafiqasi. Kumush orasta, sodiq va jozibali qiz sifatida tasvirlanadi. Uning sof va haqiqiy sevgisi romanning yuragini tashkil etadi.

⁸ Tashanov K. Badiiy tarjima, matn va motiv-motivatsiya munosabatlari // "World of Philology" Scientific Journal. December, 2022. – B. 39-44.

3. Yusufbek hoji – Otabekning otasi, dono va ta'sirchan shaxs. U an'anaviy qadriyatlarni hurmat qiluvchi, o'z xalqi va oilasi uchun mas'uliyatli inson.

4. Zaynab – Kumushning raqibi va Otabekning ikkinchi xotini. Zaynab qizg'anish, yomonlik va fitna uyushtirishda faollik ko'rsatadi, bu esa fojeali hodisalarga olib keladi.

“O'tkan kunlar” asari nafaqat muhabbat hikoyasi, balki o'sha davrda o'zbek jamiyatida hukmron bo'lgan ijtimoiy-siyosiy muammolarni ochib beradi. Asarda boylar va kambag'allar o'rtasidagi tengsizlik, jamiyatning an'anaviy qadriyatlari, shuningdek, shaxsiy erkinlik va ijtimoiy majburiyatlar o'rtasidagi kurash ko'rsatilgan. Qodiriy bu orqali o'z davrining dolzarb muammolariga o'z nuqtai nazarini bildiradi.

Asarning badiiy ahamiyati. “O'tkan kunlar” o'zbek adabiyotida birinchi tarixiy roman bo'lishi bilan milliy madaniyatda o'ziga xos o'ringa ega.

Abdulla Qodiriy xalq tilini, xalqona ifodalarni, o'zbek xalqining urf-odatlarini va milliy qadriyatlarini asarga ustalik bilan kiritgan.

Asardagi voqealar orqali yozuvchi insoniy tuyg'ularning chuqurligini, adolat va haqiqat uchun kurashni yoritadi.

Abdulla Qodiriyning mahorati: Abdulla Qodiriy bu asarda realistik uslubda yozilgan dramatik sahnalar, boy badiiy obrazlar, chuqur ruhiy portretlar yaratish orqali o'zbek adabiyotida betakror iz qoldirdi. O'zbekiston adabiyotida milliy uyg'onish va tarixiy ongning shakllanishida "O'tkan kunlar"ning o'rni beqiyosdir.

Bu asar nafaqat o'z davrining, balki zamonaviy o'quvchilar uchun ham qadrlı bo'lib qolmoqda, chunki undagi insoniy tuyg'ular va ijtimoiy mavzular hali ham dolzarbligini yo'qotmagan.

Abdulla Qodiriyning mashhur romani “O'tkan kunlar” arab tiliga ham tarjima qilingan bo'lib, bu asarning o'zbek adabiyoti va madaniyatini arab dunyosiga tanitishda katta ahamiyatga ega bo'lgan.

Romanning arab tilidagi tarjimasi "أيام خلت" ("Ayyam Khalat" – “O'tgan kunlar”) nomi bilan tanilgan. Bu tarjima Abdulla Qodiriy ijodini va o'zbek xalqining madaniy hayotini arab o'quvchilariga yetkazish maqsadida amalga oshirilgan. Tarjima asarning mazmunini, uslubini va milliy ruhiyatini imkon qadar saqlagan holda amalga oshirilgan bo'lsa-da, ba'zi joylarda madaniy tafovutlar va til o'ziga xosliklari tufayli leksik va grammatik transformatsiyalar ishlatilgan.

Arab tilidagi tarjimaning ahamiyati:

1. O'zbek madaniyatini tanitish: Roman arab dunyosidagi o'quvchilarga o'zbek xalqining tarixi, urf-odatları va madaniyatini kiritish imkonini yaratadi.

2. Tarixiy voqealarni yetkazish: O'zbekistonning 19-asr oxiri va 20-asr boshlaridagi ijtimoiy-siyosiy holatini arab tilida o'qiydiganlar uchun tushunarli va aniq yetkazish maqsad qilingan.

3. Madhiy va romantik syujetlar: Arab madaniyatida ham sevgi, oilaviy munosabatlar va insoniylikning yuksak qadrlanishi sababli, bu tarjima arab kitobxonlari tomonidan yaxshi qabul qilingan.

Tarjima jarayonida ba'zi leksik va grammatik transformatsiyalar asarning o'ziga xosligi va ruhiyatini saqlashda muhim rol o'ynagan. Chunki o'zbek va arab tillari

o'rtasida til tuzilishi va madaniy o'ziga xosliklar bor, bu tarjimaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini talab qiladi.

TAHLIL VA XULOSA

Badiiy asarlar, jumladan, Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romanini boshqa tillarga, xususan, arab tiliga tarjima qilishda bir qator muammolar yuzaga keladi. Ushbu muammolar tilning o'ziga xos grammatik tuzilishi, madaniy tafovutlar va o'quvchi auditoriyasining dunyoqarashiga bog'liq. Lekin tarjimonlar bu muammolarni yengish uchun o'ziga xos yondashuv va uslublarni qo'llaydilar.

Quyida tarjima jarayonidagi asosiy muammolar va ularga yechim sifatida qo'llaniladigan usullar keltirilgan:

1. Madaniy tafovutlar:

Muammo: Har bir til o'z madaniyatiga xos qadriyatlar, urf-odatlar va tarixiy unsurlar bilan bog'liq. Masalan, "O'tkan kunlar" romanida o'zbek xalqining madaniyati, urf-odatlari, diniy e'tiqodlari va turmush tarzi muhim o'rin tutadi. Bu unsurlarni arab tiliga tarjima qilishda madaniy tafovutlar yuzaga keladi, chunki arab o'quvchilari uchun bu urf-odatlar noma'lum bo'lishi mumkin.

Yechim:

Tushuntirishlar va izohlar kiritish: Tarjimon madaniy unsurlarni izoh orqali tushuntirishi mumkin. Masalan, an'anaviy o'zbek marosimlari yoki odatlarini tarjima qilganda, qisqacha izohlar kiritilishi o'quvchilarga madaniy kontekstni tushunishda yordam beradi.

Ekvivalent izlash: Madaniy jihatdan yaqinroq ekvivalent so'zlar yoki iboralar topish ham madaniy tafovutlarni qoplashda qo'llanilishi mumkin.

2. Leksik o'xshashlikning yo'qligi:

Muammo: Har bir tilning o'ziga xos so'z boyligi bo'lgani uchun ba'zi so'zlar boshqa tilga to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinmaydi yoki o'z ma'nosini yo'qotadi. Masalan, "O'tkan kunlar" asaridagi o'zbekcha atamalar (masalan, "arava", "cho'pon", "non" kabi so'zlar) arab madaniyati uchun unchalik tanish emas bo'lishi mumkin.

Yechim:

Ma'nosini kengaytirish: O'zbek tilidagi o'ziga xos so'zlarni tarjima qilishda tarjimon ularning asosiy ma'nosini tushuntirish yoki ularning o'rnini to'ldiruvchi so'zlarni topishga harakat qiladi.

Kontekstual tarjima: O'zbek tilidagi so'zlar yoki iboralarning ma'nosini boshqa madaniyatda qanday tushunilishini hisobga olgan holda mos ekvivalentlarni topish orqali tarjima qilish.

3. Sintaktik farqlar:

Muammo: O'zbek va arab tillarining grammatik tuzilmalari sezilarli darajada farqlanadi. Masalan, o'zbek tilida so'z tartibi erkinroq bo'lsa, arab tilida aniqroq grammatik qoidalar amal qiladi. Shuningdek, arab tilida gaplarda ko'proq passiv tuzilmalar ishlatiladi.

Yechim:

Grammatik transformatsiyalar: Tarjimon o'zbek tilidagi sintaktik tuzilmani arab tiliga mos ravishda qayta quradi. Masalan, o'zbek tilidagi ba'zi faol tuzilmalarni arab tilida passiv tuzilma sifatida tarjima qilish mumkin.

Matnni moslashtirish: So'zlar va gaplarning o'rni o'quvchi uchun tabiiyroq va tushunarliroq bo'lishi uchun o'zgartiriladi. Bu jarayonda asarning umumiy mazmuni va ruhiyati saqlanib qoladi.

4. Emotion va badiiy uslubni saqlash:

Muammo: Badiiy asarlar tarjimasida muhim jihatlardan biri asar ruhiyatini, emotsional rang-barangligini saqlab qolishdir. O'zbek tilidagi iboralar va ta'riflar arab tiliga tarjima qilinayotganda badiiy uslub yoki hissiy ma'no yo'qolishi mumkin.

Yechim:

Ekspressivlikni oshirish: Tarjimon manba tilidagi emotsional va badiiy ifodalarni maqsad tilida mos so'zlar va iboralar orqali kuchaytirishi mumkin. Masalan, Otabek va Kumushning romantik sahnalari tarjimada original tuyg'uni saqlagan holda qayta ifodalanadi.

Ma'noli yaqinlikni saqlash: Tarjimon ba'zan so'zma-so'z tarjimadan voz kechib, asarning ruhiyati va ma'no qatlamini saqlashga harakat qiladi, bu orqali hissiy jihatlari saqlanadi.

5. Dialektlar va lahjalar:

Muammo: "O'tkan kunlar"da turli o'zbek dialektlari yoki mahalliy lahjalar ishlatiladi. Buni arab tiliga tarjima qilishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin, chunki arab tilida ham ko'plab lahjalar mavjud va har bir hududning tilga yondashuvi turlicha.

Yechim:

Standart arab tilidan foydalanish: Tarjimalarda odatda adabiy arab tili (Fus'ha) ishlatiladi, bu barcha arab davlatlari tomonidan tushuniladi. Shuningdek, dialektal unsurlar izohlar orqali tushuntirilishi yoki adabiy shaklda qayta ifodalanishi mumkin.

Tarjima jarayoni har doim madaniy, til va stilistik farqlarga moslashishni talab qiladi. "O'tkan kunlar"ning arab tiliga tarjimasida yuzaga kelgan leksik va grammatik muammolarni hal qilishda kontekstual moslashtirish, madaniy izohlar va grammatik transformatsiyalar qo'llaniladi. Shu usullar orqali tarjima nafaqat manba matnning asosiy mazmuni va ruhini yetkazadi, balki yangi o'quvchilar uchun ham tushunarli va qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi.

Yuqoridagilardan xulosa qilgan holda aytish mumkinki, tarjimashunos olimlar adiblar turli tillardagi asarlarni shunchaki badiiylashtirib, sayqallab, qofiya va grammatik til sturturasiga solish bilan birgalikda u kitobxonlar uchun ham tushunilishi oson bo'lishi va eng asosiysi adibning mavuzga bo'lgan fikrlarini qanday bo'lsa xuddi o'sha ma'noda tarjima qilib o'quvchilarga yetkazib berishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdulla Qodiriy. O'tkan kunlar. "Sharq" nashriyoti. Toshkent.
2. Barno Buranova. "Badiiy tarjimada tarixiy – milliy koloritni saqlash prinsiplari "Yulduzli tunlar" romaninig truckman tilidagi na'munasi asosida". PhD dissertatsiyasi. Toshkent: Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2021.
3. Fayziyev J. Arab tarjimashunosligi tamoili // Международный научный журнал, «Научный импульс». Aprel, 2023. – B. 246-253.
4. Gennadiy Osipov. "Социологический словарь". 1 jildlik. 1 – jild. – Moskva: M.V. Lamanosov nomidagi Rossiya fanlar akademiyasi va Moskva davlat universiteti nashriyoti, 2010 – 608b.
5. Hamroyev H. Milliy xos so'zlar-realiyalar va badiiy tarjima. Tarjima madaniyati(maqolalar to'plami).-Toshkent, 1982.
6. Madvaliyev A. "O'zbek tilining izohli lug'ati". 5 jildlik. 1 – jild. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2020 – 679b.
7. Ochilov E. Tarjima nazariyasi (o'quv qo'llanma) Toshkent, 2014.
8. Omonova M. Tarjima nazariyasi va amaliyoti (O'quv qo'llanma). – Toshkent, 2023. – 212 b.
9. Quronov D. Nazariy qaydlar. Toshkent: Akademnashr, 2018.
10. Sadiqov Z., Abdurahmonova D. Tarjimashunoslik terminlarining ko'p tilli lug'at ma'lumotnomasi. – Namangan, 2017. – 127 b.
11. Salomov G'. Tarjima nazariyasiga kirish. - Toshkent: "O'qituvchi", 1990.
12. Salomov G'. Tarjima tashvishlari. – Toshkent: "G'afur G'ulom", 1983.
13. Sh.Mirziyoyev. «O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida» 2021 yil 19 may PQ-5117. <https://lex.uz/docs/-5426736>
14. Tashanov K. Badiiy tarjima, matn va motiv-motivatsiya munosabatlari // "World of Philology" Scientific Journal. December, 2022. – B. 39-44.